

TALouden MISSION – MISSIONALOUS

Kirja-arvostelu teoksesta *“Mission Economy – A Moonshot Guide to Changing Capitalism”*, Mazzucato, Mariana (2021). New York: Harper Business Publishing.

Mariana Mazzucato on tullut tunnetuksi talousajattelua koskevasta kritiikistään. Kritiikin kärki kohdistuu erityisesti neoklassisen talusteorian yhteiskunnan toimintaa, innovaatioajattelua sekä yksityisen ja julkisen sektorin keskinäis-suhteita koskeviin oletuksiin. Mazzucaton (2021) mukaan nykymuotoiset talousajattelun mallit ohjaavat meitä ajattelemaan julkista sektoria vain markkinoiden epätäydellisyyksiä korjaavana elementtinä (fixing) sen sijaan että se ymmärrettäisiin myös markkinoiden toimintaa muokkaavana ja luovana mekanismina (shaping). Tämän hän näkee ongelmana, koska yhteiskuntia haastavat monet merkittävät kokonaisvaltaiset ongelmat, kuten syrjäytymiskehitys eri muodoissaan, hyvinvoinnin ja terveyden epätasainen jakautuminen sekä ilmastonmuutos. Lisäksi tämä on tieteellisen tutkimuksen ongelma, koska voidaan syystäkin esittää argumentti, että julkisen sektorin markkinamekanismin kohdistamat toimenpiteet ovat historiallisesti olleet sekä korjaavia että myös muokkaavia. Kumpikin elementti on siis olemassa, ja tutkijoiden on kysyttävä mihin heidän analyysinsä kussakin tilanteessa perustuu.

Mazzucaton tausta innovaatiopolitiikan ja -talouden tutkijana antaa oivan mahdollisuuden osuvaankin kritiikkiin, kun kohteena ovat neoklassisen talusteorian mallit, jotka eivät tunnetusti ole kaikkein joustavimpia tunnistamaan innovaatioajattelun ennakoimattomuutta ja serenpiditeettiä eikä välttämättä institutionaalisten toimijoiden moninaisia rooleja innovaatiopolitiikassa. Hän jatkaa analyysiaan aiempien teostensa pohjalta, jotka pohtivat Yhdysvaltojen liittovaltion ohjelmien ja rahoituksen roolia uusien teknologioiden kehittämisessä, esimerkiksi DARPA-ohjelman merkitystä Piilaakson teknologiayhtiöiden menestystuotteiden ja -applikaatioiden taustalla tai vaikkapa CERNin vaikutusta internetin luomisessa. (Mazzucato, 2015). Kysymys on siitä, miten näin aikanaan

luotu arvo ajatellaan. Mitkä tahot ovat luoneet arvoa (create), mitkä poimineet (capture) aiemmin luotua? Lisäksi hän on tarkastellut arvonnun yleisempää viitekehystä, jossa arvo ymmärretään myös sosiaalisena ja julkisena arvona (Mazzucato, 2018; Bozeman, 2019). Tämä kritiikkinä sille, että vain rahamääräisesti mitattavissa oleva arvo olisi merkityksellistä. Tätä varsin naiivia olettamusta myös muut tutkijat ovat kritisoineet laajasti (laajemmin Vakkuri & Johanson, 2020). Julkisessa ja muussakin yhteiskunnallisessa toiminnassa syntyvä arvo voi olla usein vaikeasti mitattavaa ja vielä vaikeammin rahamääräistettävää. Tämä ei tarkoita sitä, ett-eikö arvoa synny tai sitä ei luotaisi. Mittaamisen instrumentit ovat vain rajallisia.

Mikä sitten on missiotalous?

Teoksen juonta kannattaa ajatus missiosta. Mazzucato käyttää esimerkkinä 1960-luvun kilpajuoksua kuuhun. Näkökulma on Yhdysvaltojen näkökulma. Kuun kamaralle pääseminen oli yhteiskunnallinen missio, joka yhdisti toimijoita yli sektori- ja hallinnonalarajojen. Teos pohtii NASA:n ja Apollo-ohjelman roolia markkinoiden muokkaajana ja luojana, joka synnytti uudenlaista yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin toimintaan ja jota muovasi yhteisesti määrittynyt missio kuuhun pääsemisestä. Toki muistamme myös, miten tuota missiota ohjasi kilpajuoksu kahden yhteiskuntajärjestelmän välillä. Kilvoittelussa Neuvostoliittoa vastaan Yhdysvalloilla oli merkittävä tarve osoittaa paremmuuttaan teknologisissa järjestelmissä ja myös institutionaalisissa toimintamalleissa.

Teos tuo missiotalouden ajatuksen nykyiseen yhteiskunnalliseen todellisuuteen keskustelemalla erityisesti ilmastonmuutoksesta, syrjäytymiskehityksen moninaisuudesta, ajankohtaisesta pandemian hallinnasta ja terveydenhuoltoon pääsyn ongelmasta. Mazzucato tarkastelee näitä transformatiivisina ilmiöinä, joiden ratkaisut edellyttävät ajattelutapoja, joissa keskeisiksi näkökulmiksi nousevat uudenlainen johtajuus ja organisaatiomuutokset, rohkeampi julkisen sektorin riskinotto, yhteiskunnassa luodun arvon tehokkaampi läikyttäminen, rahoituksen kiinnittäminen yhteiskunnallisiin vaikutuksiin sekä julkisen ja yksityisen sektorin monipuolisemmat missiolähtöiset kumppanuudet. Kaikki

ovat tärkeitä näkökulmia ja keskeisiltä osin luetavissa myös Mazzucaton aiemmissa teoksissa.

Onko meillä yhteinen missio? Jos on, mitä sillä voidaan tehdä?

Missiotalouden ideaa on vaikea pitää mitenkään uutena avauksena monellakaan tutkimusalueella. Kuitenkin yhdistettynä talousjärjestelmän ja taloudellisen ajattelun syvärakenteisiin se avaa hyvinkin erilaisia näkökulmia tarkastella sitä, mikä on mahdollista, mikä arvokasta. Argumenteissa on myös yllättävän paljon osumatarkkuutta, kun nykyisiä hallinnan ongelmia tarkastellaan (neoklassisen) taloustieteellisen tutkimuksen valossa. Miten kapitalismin muotojen kehittymistä ja kehittämistä voidaan tutkia niin että aiemman tutkimuksen keskeiset oletukset tehdään näkyviksi? Näitä lähtökohtaisia ”myyttisiä oletamuksia” teoksen alkupuolella tarkastellaan useasta näkökulmasta (luku 3). Keskustelu on oivaltavaa, ei toki ongelmatonta.

Se että ihmiset ja yhteiskunnat jakaisivat yhden tai useamman yhteisen mission, on tietysti kirjoittajan toive. Nykyaikana, jolloin missiot ja suuret tarinat enemminkin pirstaloituvat pienempiin kokonaisuuksiin, ajatus missiosta voi olla utopiaa. Samalla voidaan ajatella, että poliittisessa kentässä olisi paljonkin kiinnostuneita tahoja ottamaan itselleen yhteisen mission muotoilua koskevan määrittelyvallan. Toisaalta Mazzucaton tapa yhdistää tarkastelu ajankohittaiseen pandemiatilanteeseen, joka on esimerkiksi maailmaa yhdistävästä tapahtumaketjusta, on taitava. Covid-19 tilanteessa on tiettyä samankaltaisuutta moniin historiallisiin prosesseihin, joissa missiolähtöisellä ajattelulla on ollut ky-syntää, myös vaikuttavuutta.

Missioiden implementaatioita koskeva tarkastelu on suhteellisen ohutta, jos sitä tarkastellaan hallintotieteellisen tutkimuksen näkökul-

masta. Teos keskittyy muotoilemaan erilaisia tavoite-keinoasetelmia, jotka ovat tapoja konkretisoida missiotalouden ajattelua ja sinällään ehkä hyviäkkin seminaarityöskentelyn lähtökoh-tia, mutta eivät avaa kovinkaan monipuolisesti missiotalouden ajattelun rajoitteita. Kuten niin monissa muissakin toimintapolitiikkojen ana-lyyseissa, missiotalouden implementaatiossa pirua on syytä etsiä myös yksityiskohdista. Mis-siotalouden implementaation ymmärtämisen kannalta Mazzucaton teoksen keskeisin vahvuus on tapa yhdistää erilaiset ”sektorit” mukaan yhteiskunnallisten tehtävien hallintaan ajatuksella, että julkinen sektori ja yritykset ovat samoissa tarkasteluissa mukana. Kuten hyvin tiedämme, näitä siloja on helppo tunnistaa niin julkishal-linnon sisällä kuin erityisesti julkisen ja yksityi-sen toiminnan rajapinnalla. Tämän uudelleen pohdintaan Mazzucaton missiotalouden ajatte-lu voi tarjota kiinnostavia välineitä.

LÄHTEET

- Bozeman, Barry (2019). Public Values: Citizens' Perspective. *Public Management Review*, 21(6), 817–838.
- Mazzucato, Mariana (2015). *The Entrepreneurial State. Debunking Public vs. Private Sector Myths*. New York: Public Affairs.
- Mazzucato, Mariana (2018). *The Value of Everything. Making and Taking in the Global Economy*. Milton Keynes: Allen Lane; Penguin books.
- Mazzucato, Mariana (2021). *Mission Economy. A Moonshot Guide to Changing Capitalism*. New York, Harper Business Publishing.
- Vakkuri, Jarmo & Johanson, Jan-Erik (toim.) (2020). *Hybrid Governance, Organisations and Society. Value Creation Perspectives*. New York & Abingdon: Routledge.

Jarmo Vakkuri